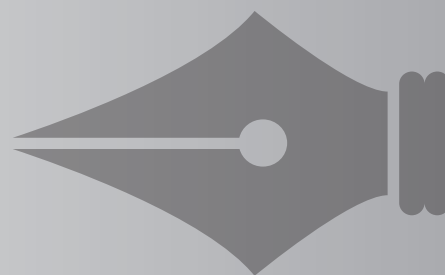

Ten geleide

‘A je to!’ 25 jaar Wet op de naburige rechten

Stef van Gompel

Dr. S.J. van Gompel is universitair docent aan het Instituut voor Informatierecht (IViR) en redacteur van dit blad.

‘A je to!’ is de bekende leus van de onhandige maar vindingrijke Buurman & Buurman, die in de van oorsprong Tsjecho-Slowaakse animatieserie geen enkel karwei uit de weg gaan. Letterlijk vertaald betekent het: ‘En dat is het!’, maar de burens gebruiken de zinspreuk vooral om aan te geven dat een karwei, dat door hun klunzigheid soms volkomen de mist in dreigt te gaan, uiteindelijk op hun manier toch ‘gelukt’ is of, wat meer neutraler, dat het karwei ‘voor mekaar’ of ‘klaar’ is.

Niet geheel toevallig cirkelde deze kreet rond in mijn gedachten toen ik samen met de redactie ging nadenken over de samenstelling van deze special issue over 25 jaar Wet op de naburige rechten (WNR). Bij mij deed het diverse vragen oproepen. Ten eerste: is het project ‘naburige rechten’ eigenlijk al ‘klaar’? Of zit er nog meer in het vat? Als men bekijkt wat er de afgelopen decennia uit Brussel is voortgekomen, dan is het antwoord op de eerste vraag duidelijk: neen! Het project lijkt nog lang niet klaar. Nadat de richtlijn verhuur- en uitleenrecht uit 1992 de wetgever verplichtte om, naast naburige rechten voor uitvoerende kunstenaars, fonogrammenproducenten en omroeporganisaties, ook een naburig recht te introduceren voor producenten van eerste vastleggingen van films, moest vrij snel daarna, op grond van de databankenrichtlijn uit 1996, een andere vorm van naburig recht, te weten het *sui generis* databankenrecht, in de Nederlandse wetgeving worden geïmplementeerd. Maar daarmee zijn we er nog niet. Recente voorstellen uit Brussel laten zien dat misschien al vrij binnenkort een reeks nieuwe naburige rechten het licht gaat zien, namelijk voor uitgever van persartikelen,¹ organisatoren van sportevenementen² en mogelijk – maar minder waarschijnlijk – producenten van data.³ De vraag die dat natuurlijk meteen oproept is: Zijn deze rechten wel nodig? Wat beogen ze precies te beschermen? En wat is de ratio voor bescherming? Reden genoeg om eens te reflecteren op het nut en de noodzaak van de naburige rechten en een blik vooruit te werpen naar de toekomst.

We trappen feestelijk af met een bijdrage van Gerrie Heevel, die een mooi historisch overzicht geeft van de redenen voor

de totstandbrenging van de WNR en de hinderpalen die daarvoor overwonnen moesten worden. Daartegenover staat een kritisch geluid van Bernt Hugenholtz, die zich in een wat provocerende maar spraakmakende bijdrage afvraagt of de naburige rechten hun langste tijd niet hebben gehad. Hij plaatst onder andere een kritische noot bij de investeringsratio achter de naburige rechten van fonogrammenproducenten en omroepen en roept op om uitvoerenden gewoon als bewerkers onder het auteursrecht te beschermen. Vervolgens nemen we een kijkje bij onze burens. Niet bij onze naburen (die kennen immers hetzelfde geharmoniseerde regime), maar bij onze vrienden in de Verenigde Staten. Maar daar bestaan toch geen naburige rechten, zult u denken. Nou, dat valt nog maar te bezien, zoals Daniel Gervais in zijn artikel uitvoerig uiteenzet.

Tot slot komen de verschillende categorieën rechthebbenden nog aan het woord. We hebben vijf vertegenwoordigers van rechthebbenden – van muzikanten, acteurs, fonogrammenproducenten, omroepen en filmproducenten – gevraagd om uiteen te zetten wat 25 jaar WNR heeft betekend voor de vijf beroepsgroepen en waar nog ruimte is voor verbetering. Uit deze bijdragen komt het beeld naar voren dat, voor de meeste categorieën rechthebbenden, de naburige rechten toch eerst en vooral wat opleveren op het niveau van de vergoedingsrechten en dat, voor filmproducenten, het naburig recht in de praktijk vrijwel geheel betekenisloos lijkt. Daar was de WNR oorspronkelijk niet voor bedoeld. De wet voorziet immers niet voor niets in exclusieve rechten voor alle categorieën rechthebbenden. En daarmee zijn we direct weer terug bij onze olijke en altijd optimistische vrienden Buurman & Buurman: kunnen we nu concluderen dat het project ‘naburige rechten’ uiteindelijk is ‘geslaagd’? Met andere woorden: hebben de naburige rechten in de praktijk gebracht wat ermee werd beoogd? Oordeelt u na het lezen van deze special issue zelf.

‘A je to!’ En dat is het!

¹ Zie daarover de bijdragen in AMI 2016/6-2017/1.

² Europees Parlement, Amendementen op het voorstel voor een richtlijn inzake auteursrechten in de digitale eengemaakte markt, PB_TA-PROV(2018)0337, 12 september 2018, Amendement 76 (nieuw art. 12bis).

³ Zie daarover P.B. Hugenholtz, ‘Against ‘Data Property’’, in: H. Ullrich, P. Drahos & G. Ghidini (red.), *Kritika: Essays on Intellectual Property*, vol. 3, Cheltenham: Edward Elgar 2018, p. 48-71.